

A SZOCIALISTA KORSZAK POSTATÖRVÉNYE

**AZ 1964. ÉVI II. TÖRVÉNY A
POSTÁRÓL ÉS A TÁVKÖZLÉSRŐL
JOGTÖRTÉNETI FORRÁSKIADÁS**

Szerkesztette: KÁNTÁS BALÁZS

A SZOCIALISTA KORSZAK POSTATÖRVÉNYE
AZ 1964. ÉVI II. TÖRVÉNY A POSTÁRÓL ÉS A
TÁVKÖZLÉSRŐL
JOGTÖRTÉNETI FORRÁSKIADÁS

A kiadvány szerkesztője, a jogtörténeti forrás közreadója és a
bevezető szerzője:

Dr. Kántás Balázs PhD
muzeológus, Magyar Nemzeti Bélyegmúzeum
megbízott főlevéltáros, intézményi MTMT-adminisztrátor, Magyar
Nemzeti Levéltár
megbízott könyvtáros, intézményi MTMT-adminisztrátor,
Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára
tudományos tanácsadó, Magyarhoni Zsidó Imaegylet Judaisztika-
történeti Kutatócsoport
ORCID-azonosító: 0000-0003-0927-772X

Lektorálta:

Prof. dr. Borsi-Kálmán Béla DSc
nyugalmazott egyetemi tanár, ELTE BTK

ISBN 978-615-6250-75-9

Felelős kiadó: Dr. Zsávolya Zoltán PhD

HORTHY-KORSZAK TÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSÁÉRT
TÁRSASÁG
BUDAPEST, 2023

KIS MAGYAR POSTATÖRTÉNETI BEVEZETŐ

Az 1867-es kiegyezés után Ausztria és Magyarország között a postaszolgálat a két országrész közös egyetértéssel intézendő ügyei közé került, az 1867. évi XII. törvénycikk a magyar korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról¹ pedig kimondta, hogy a két állam postája külön, de szigorúan egységes elvek szerint irányítandó, ugyanakkor belső ügyeiben mind a két fél önállóan dönthet postaügyi kérdésekben. A magyarországi és az erdélyi

¹ A jogszabályt lásd online: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=86700012.TV&searchUrl=/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 8.

postaszolgálat irányítását és ellenőrzését 1867. május 1-től újra a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium vette át, és sokáig ez alatt a tárca alatt is maradt az intézmény irányítása, pontosabban a mindenkori kereskedelmi és közlekedési ügyekben illetékes miniszter felügyelete alatt.²

Végül Gervay Mihályt nevezték ki országos postafőigazgatóvá, a magyar állami posta első tisztviselőjévé, aki kiváló szakemberként mindent megtett az osztrák függés lazításáért, és az intézmény magyar nemzeti jellegének kihangsúlyozásáért. A postafőigazgató első intézkedései nyomán a

² Siposné Seregi Zsuzsanna: A Magyar Posta függetlenné válásának története és az 1867. évi első magyar bélyegkiadás. Budapest, Magyar Bélyegyűjtők Országos Szövetsége, 1982.
<https://mek.oszk.hu/17600/17622/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 10.

postahivatalokra magyar nyelvű, magyar állami címerrel ellátott címertáblákat helyeztek, a magyar postakocsikat átfestették zöld-pirosra, az osztrák címert tartalmazó postai pecsétnyomókat magyar címeresekkel, a túlnyomóan német helyneveket tartalmazó bélyegzőket pedig magyar helyneveket tartalmazó eszközökkel cserélték ki. A szolgálat hivatali és vezénylési nyelve újra a magyar lett, miként az az 1848-as forradalom és szabadságharc idején is volt. A Magyar Királyi Posta jelképe végül a postakürt fölé helyezett magyar korona lett, ezzel is hangsúlyozva, hogy a magyar állam elkülönül az osztrák államtól, és bár szoros kapcsolatban állnak, alapvetően csak az uralkodó, illetve bizonyos miniszteri tárcák ügyei közösek a két ország között. 1869. október 1-jén a világ első nyílt levelezőlapját

a magyar és az osztrák állami posta együttesen adta ki, később pedig bevezették a válaszos levelezési lapot és a zárt levelezési lapot is.

A kor színvonalán mind a magyar, mind pedig az osztrák postaszolgálat a fejlett világ postáinak az élvonalába tartozott. 1871-ben végre kiadták az első önálló magyar bélyeget is.³ 1874-ben, alapvetően francia kezdeményezésre megalakult az Egyetemes Postaegyesület (Union Postale Universelle), melyet a postai küldemények országok közötti forgalmának és az átszállítás szabadságának biztosítására hoztak létre, és amelynek Magyarország és postaszolgálat a dualista állam részeként végül a tagja lett. A korszak nagy magyar

³ Siposné Seregi Zsuzsanna: A Magyar Posta függetlenné válásának története és az 1867. évi első magyar bélyegkiadás.

közlekedési és logisztikai szakpolitikusa, Baross Gábor közlekedési minisztersége idején, 1887-ben egyesítették a posta- és a távírószolgálatot, ez pedig lehetővé tette a távíró számára is a gazdaságosabb, gyorsabb és intézményesebb jellegű műszaki fejlesztést.

1881. május 1-jén Budapesten, a Fürdő utca 10-ben végül megnyílt az első telefonközpont is. A telefonhálózatot eredetileg Puskás Ferenc és Tivadar, a jelentős mérnök feltalálók magántársasága hozta létre, de 1887-re teljesen világossá vált, hogy a távbeszélő szolgáltatás is gyorsabban fejlődhet az állam kezelésében. Az eddigi hálózatot tehát az állam államosította, megvásárolta, és az 1888. évi XXXI. törvénycikk a távirda, a távbeszélő és

egyéb villamos berendezésekről⁴ a távírók, a telefon és a villamos jelzők létesítését az állam fenntartott jogai, monopóliumai közé sorolta, az ingatlanok tulajdonosait kötelezte, hogy a közhasználatú távíró- és telefonvezeték elhelyezését a földjeiken és épületeiken díjtalanul engedélyezzék és tűrjék az állam számára, hiszen az alapvetően semmilyen hátrányt nem okozott nekik, ez pedig a jelentősen megkönnyítette a vezetékek létesítését is.

1890-ben végül létrejött az első távolsági távbeszélővonal Budapest és Bécs között, majd nem sokkal később kiépült a legnagyobb magyar városok között is a telefonhálózat. 1893-ban végül megszólalt ugyancsak Puskás Tivadar találmánya, a

⁴ A jogszabályt lásd: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88800031.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D32>; letöltés ideje: 2023. augusztus 10.

telefonhírmondó, az első hír- és műsorszolgáltató elektronikus tömegkommunikációs eszköz a világon, amely a rádiós hírközlés előfutárának tekinthető.⁵

Az 1900-as századfordulóra megkezdtek az osztrák és a magyar postaszolgálat gépesítését is, hiszen a technológia rohamos ütemben fejlődött, és megjelentek olyan, a postai alkalmazottak napi szakmai munkáját jelentősen megkönnyítő berendezések, mint a bélyegzőgép, a pénzszámlálógép, a kézbesítő szolgálatban a kerékpár, majd pedig a motoros gépjárművek is lassan használatba kerültek. 1897-től motoros tricikliket, majd elsőként a világon gépkocsikat használtak a levélgyűjtő szolgálatban az osztrák és a

⁵ Vajda Endre: A posta története. Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967, 325–343.

magyar postaszolgálat keretében. A dualista állam postája lényegében világelső lett saját szakterületén. Az 1908. évi XII. törvénycikk az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országokkal való szabályozása tárgyában⁶ a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyoknak a Budapesten 1907. évi október hó 8-án kötött szerződés alapján a magyar posta végül elnyerte a teljes függetlenségét.

Az első világháború idején a magyar posta a megnövekedett forgalmú hazai szolgálat mellett a felállított, katonai irányítás alatt álló tábori postaszolgálatot is ellátta személyzettel, felszereléssel és járművel, e szolgálat pedig lényegében a haderő

⁶ A jogszabály szövegét lásd: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=90800012.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyi%3Fpagemum%3D36torvenyi%3Fpagemum%3D36>, letöltés ideje: 2023. augusztus 10.

logisztikai fegyvernemeként működött.⁷ Nem véletlen, hogy a nagy fegyelmezettséget és precizitást igénylő szakma szinte a kezdetektől fogva félkatonai jellegű szervezetként működött, a mindenkori haderő pedig a saját logisztikai kiegészítő alakulataként is tekintett rá – a katonai és a postás szakma között nagy volt az átjárás. A szakképzett férfi munkaerő létszáma a behívások és a tábori postaszolgálat miatt a háttországban nagyon erősen lecsökkent, ezért a polgári postaszolgálat keretében kényszerűségből egyre több nő dolgozott a postákon. 1914-ben katonai célokra megkezdte működését a drótnélküli szikratávíró is, majd 1918-ban

⁷ Lásd bővebben: Bányász Péter: A tábori postaszolgálat szerepe a harctéri morál fenntartásában. A tábori postaszolgálatok története a XX. század első felében, http://real.mtak.hu/107967/1/2012_e_Banyasz_Peter.pdf, letöltés ideje: 2023. augusztus 11.

néhány hónapig az újdonságnak számító légiposta is működött a Magyar Királyság területén.⁸

Az első világháború utáni politikai, gazdasági és társadalmi összeomlás, amely természetesen együtt járt az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával és a kirobbanó forradalmakkal polgárháborúval, értelemszerűen a postát sem hagyta érintetlenül. A vasutások a gazdasági válságnak köszönhetően sztrájkba léptek, és a sztrájk természetesen áttért a postára is.

A Magyar Királyi Posta a trianoni békeszerződés tragikus terület-elcsatolásai után értelemszerűen elveszítette a zágrábi, a pozsonyi, a kassai, a nagyváradi, a kolozsvári és a temesvári postaigazgatóságot, illetve egyes részeit, eszköz- és pénzállománya

⁸ Vajda Endre: A posta története, 344–357.

nagy részét.⁹ Ugyanakkor számos postai alkalmazott menekült át a csonka Magyarországra az elcsatolt területekről, a kiépülő új magyar állam pedig igyekezett nekik munkát és megélhetést biztosítani, nagy szolidaritást tanúsítva az otthonukat elhagyó közalkalmazottak felé. A polgárháborús időszak és a nagy nehézségekkel járó helyreállítási munkák után az 1920-as évek közepére végre sikerült újjászervezni a magyar királyi postaszolgálatot.

Miként azt Suba János rendvédelem-történész írja hiánypótló tanulmányában:

„Az I. világháború utáni őszirózsás forradalom és a magyarországi tanácsköztársaság meggyengítette a magyar államot, melynek az újjászervezését az

⁹ Vajda Endre: A posta története, 360–373.

ország vezetése a trianoni békediktátum létrejöttét megelőzően elkezdte. A polgári magyar állam helyreállításának fontos része volt a közrend és közbiztonság helyreállítása és fenntartása. E folyamat részét alkotta a polgárőrség létrehozása. Az állam vezetése potenciális karhatalmi erőként kívánta a milícia jellegű szervezetet kiépíteni. A szervezés 1920-ban elkezdődött és jó ütemben folyt. A trianoni békediktátum által létrehozott körülmények azonban nem tették lehetővé, illetve szükségessé a szervezet működését. Az antant ugyanis nem bizonyult szűkmarkúnak a magyar rendvédelmi testületeket illetően. Ezért a magyar kormány inkább ezeket fejlesztette ahelyett, hogy milícia rendszerű karhatalmat épített volna ki. A rendvédelmi testületek ugyanis egyben lehetőséget biztosítottak arra is, hogy azokban valamilyen formában bújtatott katonai erőket hozzanak létre, illetve a Magyar Királyi Honvédség jövőbeni

*képességeinek gyarapítását biztosító szervezeti és szellemi csírákat alakítsanak ki.”*¹⁰

Pont ebből kifolyólag igen érdekes és fontos rendvédelem- és hadtörténeti tény, és a posta-, a rendvédelem- és hadtörténet szoros kapcsolódási pontjaira mutat rá jól, hogy a Horthy-korszak első éveiben postás és vasutas karhatalom is működött, amely egyszerre volt a Nemzeti Hadsereg, később Magyar Királyi Honvédség névre hallgató új magyar haderő kiegészítő, rendőri jellegű szolgálatot ellátó alakulata, illetve a vasút és a posta fegyveres biztonsági őrsége, létesítményi rendőrsége.¹¹ Akkor és ott a haderő és a rendvédelmi szervek igen nagy

¹⁰ <http://real.mtak.hu/93534/>, absztrakt, letöltés ideje: 2023. augusztus 9.

¹¹ Lásd bővebben: Suba János: *A polgárőrség szervezése 1919-1921*. Rendvédelem-történeti Füzetek, 2018 (56). pp. 131–144. <http://real.mtak.hu/93534/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 11.

hasznát vették annak a ténynek, hogy a posta és a vasút a kezdetektől alapvetően félkatonai szervezetként működött, és az első világháború során is igen nagy mértékben a haderő logisztikai jellegű csapatnemeként, katonai céloknak alárendelve teljesítettek szolgálatot. A karhatalmi alakulatoknak egyszerre volt célja az újonnan berendezkedő, autoriter konzervatív kormányzat hatalmának konszolidációjához való hozzájárulás, valamint a trianoni békeszerződés súlyos fegyverkezési korlátainak a kijátszása – 1922-1923-ban ugyanis a karhatalmi alakulatok katonai jellegét meg kellett szüntetni, ezért formálisan a Belügyminisztérium (és közvetve a fenntartó Kereskedelem- és Közlekedésügyi

Minisztérium) irányítása alá helyezték őket...¹²

A bethleni konszolidáció időszaka alatt a karhatalmi alakulatok lassan felszámolásra kerültek, a bennük rendőri/katonai szolgálatot teljesítő, jellemzően katonaviselt postások és vasutasok pedig fokozatosan visszatértek a polgári foglalkozásukhoz.

Később, a korszak elvárásainak megfelelően korszerűsítésre került a postai kezelés és a készpénzforgalom szabályozása, és nagyarányú gépesítés vette kezdetét a posta szervezetén belül is.¹³ Újjáépítették és fejlesztették a távíró- és a távbeszélő-szolgálatot, a kísérleti adások után 1925-ben meginduló Magyar Rádióhoz a Magyar Királyi Posta szolgáltatta a technikát, az

¹² Uo.

¹³ Vajda Endre: A posta története, uo.

adótornyokat, először 1923-ban egy 250 wattos Huth-adótornyot állítottak fel Csepelen, ezt előbb 2, 3, majd 20 kilowattos adóra cserélték, majd 1933-ban végül átadták a 120 kilowattos nagy adótornyot Lakihegyen. Emellett már 1927-ben újraindították a postaforgalom mellett személyeket is szállító autóbuszjáratokat, a posta így egyszerre lett kommunikációs, távközlési és közlekedési szolgáltató állami cég. 1928-ban üzembe helyezték az első automata telefonközpontot, és 1932-re végül automatizálták az egész budapesti telefonhálózatot. A hálózat és a technika fejlesztése mellett nagy figyelmet fordítottak a szociális gondoskodásra és a dolgozók szakoktatására is – ez egy volt a Horthy-korszak jelentős, a dualizmus korához képest igen kiterjedt szociálpolitikai intézkedései

közül.¹⁴ Az állam jelentősen támogatta az elszakított területekről menekült állami alkalmazottakat, a hadiözvegyeket, a hadiárványokat, és betegbiztosító intézetet, kórházat, szanatóriumot állítottak fel a részükre, létrehozták a Postás Otthont, a Posta Jóléti Alapítvány Bizottságot, és színes, mozgalmas kulturális és egyesületi életre biztosítottak lehetőséget. Jelentős volt a sportélet is, többek között virágkorát élte a postás sportegyesület is.¹⁵ 1936-ban fogadta el a magyar parlament az első önálló magyar postatörvényt, az 1936. évi XXXV. törvénycikket a postáról, amely

¹⁴ Lásd bővebben: TÓTH Tibor: *Társadalmi problémák a vidéki Magyarországon és szociálpolitikai viták a törvényhozásban az 1930-as években*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2018.

¹⁵ Lásd bővebben: Szabó Jenő: *Egy évszázad postás mezben: A Budapesti Posta- és Táviratviselők Sportegyesülete és jogutódai története, 1899–1999*. Budapest, Postás-Matáv Sportegyesület, 1999.

mérföldkőnek tekinthető a magyar posta- és távközlési jogban, és végre egy modern, a kor kihívásait és sajátosságait figyelembe vevő jogszabály kodifikációra került sor. A törvény igen részletesen szabályozta a postaszolgálat jogait és kötelezettségeit, a hatásköröket egymástól elkülönítette és meghatározta. A törvény jelentősége többek között abban állt, hogy az addig jórészt csupán szokásjogon alapuló postajog végre törvényi szabályozást kapott. Rendelkezett továbbá abban is, hogy a postaügyet felügyelő miniszter rendeletalkotási joggal rendelkezik a posta működését, belső viszonyait érintő ügyekben. A törvény azt is kimondta, hogy a postaszolgálat üzemeltetése az állam kizárólagos joga és kötelessége, a postai titkok védelem alatt állnak, a postával szembeni díjtartozások

adók módjára hajtandók be. A törvény még arról is rendelkezett, hogy magánlevelet abból a célból volt szabad a postai alkalmazottaknak felnyitni, ha azok kézbesíthetetlenek vagy megsérültek, és ezért tartalmuk megállapításra szorul.¹⁶

Itt említendő meg, hogy a posta, mint monopolhelyzetben levő állami távközlési, hírközlési és szállítmányozási vállalat, természetesen szoros kapcsolatban állt a korszak titkosszolgálati szerveivel is. A hírközlés és a hírszerzés az ókortól napjainkig kéz a kézben jár, ezen tehát nincs is mit csodálkozni. Ezért a tevékenységért a Horthy-korszakban elsősorban a rendőrség felelt, a Magyar Királyi Államrendőrségen belül pedig a két világháború közötti időszakban elsősorban a Budapesti Rendőr-

¹⁶ Vajda Endre: A posta története, 372–373.

főkapitányság foglalkozott titkosszolgálati jellegű tevékenységgel és politikai rendészettel. Elsődleges titkosszolgálati szervekként említendőek a Budapesti Rendőr-főkapitányság Állam-rendészeti Osztálya és Politikai Rendészeti Osztálya. Mindazonáltal az 1920-as évek elején már a rendőrség budapesti és vidéki rendőr-főkapitányságán is, a bűnügyi nyomozati részleg keretein belül egy-egy politikai rendészeti osztály (PRO) foglalkozott a mai szóval belső elhárítási feladatokkal. Az 1930-as évekre a szakmai munka túlnyomó részét végző budapesti osztály két alosztályra tagozódott, amelyen belül már megvalósult bizonyos mértékű specializáció is. A titkosszolgálati munkát végző rendőrnyomozók a felderítés eszközszeréből legkiterjedtebben a

követést és figyelést, illetve az emberi forrású információszerzést (ideértve a provokátorok, beépített nyomozók használatát) alkalmazták. Emellett már ismert volt a levél- és telefoncenzúra (azaz levél- és telefon-ellenőrzés); ezeket a belügyminiszter engedélye alapján, ám nem arra szakosodott szervezet és speciális technikai eszközök révén, hanem a postán kialakított kapcsolati pozíciók segítségével működtették. A postán „fedőállásokban” oda vezényelt államrendőrségi detektívek is dolgoztak, akik a kor színvonalán professzionális titkosszolgálati munkát végeztek. Már ekkor szakosodott nyomozók feleltek a helyiség-ellenőrzésért, azaz a lehallgatásért is.¹⁷

¹⁷ Boda József–Regényi Kund: Önálló magyar hírszerzés és elhárítás (1918–1945), in *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*,

A második világháború előtt és alatt a területi változások miatt többször változott, bővült a postahálózat, és újra működött a tábori posta, a háború és a front átvonulása azonban később súlyos károkat okozott a postaszolgálatnak. 1938-tól a német segítséggel fokozatosan visszacsatolt területeken megszervezték a magyar postaszolgálatot, mely alapvetően a katonai közigazgatásnak alárendelve működött. Itt is megmutatkozott a posta, mint intézmény erősen félkatonai, fegyelmezett, alá-fölérendeltségi munkakultúrán nyugvó szervezete, illetve szoros, elválaszthatatlan kapcsolata a mindenkori haderővel. A második világháború éveiben értelemszerűen újra kiterjedt tábori postát

működtettek, és ez is lényegében a haderő logisztikai fegyvernemeként vagy csapatnemeként funkcionált, a polgári távközlési szolgáltatást pedig, ahogyan az háború esetén nyilván mindig lenni szokott, egyre inkább a katonai céloknak rendelték alá. Az ország, így a postai infrastruktúra is, a világháború során jelentős károkat szenvedett, 1945 után pedig óriási feladat volt a tönkretett posta- és hírközlési hálózat helyreállítása, amely már a berendezkedő, szovjet befolyás alatt működő kommunista kormányzatra hárult...¹⁸

1950-ben a Magyar Posta az államtól kizárólagos jogot kapott a hírlapterjesztésre is, jogkörei és feladatai egyre bővültek. 1957-ben megkezdődött a televízió- és az ultrarövid-hullámú rádióműsor-sugárzás is, a

¹⁸ Vajda Endre: A posta története, 378–387.

posta lett a monopolhelyzetben levő állami távközlési szolgáltató. A postaszállítás gerince továbbra is a vasút volt, ezért a Magyar Posta és a Magyar Államvasutak, e két logisztikai természetű állami vállalat szorosan együttműködött egymással.¹⁹

A háború után az újjáépítés gyorsan megindult, a műszaki igazgatóságok feladata volt a helyreállítás megszervezése és a korszerűsítés, ami az ötvenes években ugyan lassan haladt, de a hatvanas évekre ugrásszerű fejlődést hozott, ami a szállítás motorizálását, a forgalmi szolgálatban kisgépek általános használatba vételét és az ügyvitel egyszerűsítését jelentette. A leglátványosabban a műsorszóró- és a távbeszélő-szolgálat fejlődött, 1957-ben megindult a Magyar Televízió adása, a

¹⁹ Vajda Endre: A posta története, 378–465.

technikai háttér biztosítása – a rádió műsorszórás mellett – a posta feladata volt. A kisebb településeken lévő postahivatalok és a gyűjtő-feldolgozó pontok között sok helyen menetrend szerinti autóbuszokkal szállították a postai küldeményeket. Az 1960-as években a nagy bérházakban csoportos levélszekrényeket szereltek fel, megjelentek a mai értelemben vett lakossági postaládák.

Korábban egyébként a legfelső emeletre is ajtóig vitték a kézbesítők a levelet, pénzt, hírlapot, és ha otthon találták a címzettet, átadták azt, ha nem, akkor értesítést hagytak. Később, az 1970-es években a ritkán lakott külterületeken, tanyás vidékeken bevezették az úgynevezett támpontos kézbesítést, ami azt jelentette, hogy a postás kézbesítő igyekezett

mindenképpen célbajuttatni a
küldeményt....²⁰

A szocialista korszakban újra komoly és részletes jogi szabályozásra került a posta, mint monopóliumhelyzetben levő, sokrétű tevékenységet ellátó állami vállalat működése, a kor kihívásaira reflektáló, új postatörvényt kellett kodifikálni, a törvényhozás pedig végül 1964-ben fogadta el az 1964. évi II. törvényt a postáról és a távközlésről. E postajog-történeti forrást a jelen kis forráskiadványban közöljük, mint a magyar posta- és távközléstörténet egy mérföldkövét. A törvény az ágazati jogban nagyon fontos előrelépés volt, és a kor színvonalának megfelelően nagyon

²⁰ Vajda Endre: A posta története, 378–465.

részletesen szabályozta a postaszolgálat működését, és a felelősségi köröket.²¹

1967-ben kezdődött meg jelentős fejlesztésként az úgynevezett crossbar rendszerű telefonközpontok üzembe állítása, az 1970-es évek végén bevezették az időosztásos multiplex-rendszert, és ekkor adták át az első konténeres távbeszélőközpontokat is.

1977-ben helyezték üzembe Magyarországon az első földi űrtávközlő-állomást Taliándörögdön, amely szintén távközlés-történeti mérföldkövet jelentett. 1973-ban végül elrendelték a ma is használatos irányítószámok használatát, ami 1978-ra lehetővé tette az automata levélfeldolgozás bevezetését is. A politikai élet új szocialista államberendezkedésének

²¹ Vajda Endre: A posta története, 378–465.

megfelelően a háború után megszűntek, vagy pedig beolvadtak az állami intézményrendszerbe a korábbi postás egyesületek, intézmények, és létrejöttek az üzemi tanácsok és a szakszervezet, mely a szociális gondoskodás egy formáját is jelentette a szocialista korszakan. Itt említendő meg, hogy már 1952-ben megalakult az önálló Postaügyi Minisztérium, amely jelezte az ágazat és a szakterület kiemelt fontosságát, és amely később a Közlekedés- és Postaügyi Minisztériumba olvadt be.²² 1983-ban leválasztották a postát a közlekedésügyről, és

²² A minisztérium megmaradt iratanyaga a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában kutatható: HU-MNL-OL-XIX-H-1. Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium (Közlekedésügyi Minisztérium 1945-1949, 1952-1953, 1983-1988, Postaügyi Minisztérium 1952-1953)

végül úgynevezett országos főhatósággá szervezték át.²³

²³ Lásd: <https://dapta.hu/a-magyar-posta-tortenete-diohejban-2/>,
letöltés ideje: 2023. augusztus 12.

Az 1964. évi II. törvény a postáról és a távközlésről

A törvény célja

1. § E törvény a lakosság és a népgazdaság postai és távközlési igényeinek kielégítése érdekében a Magyar Posta, valamint a postai és távközlési szolgáltatást igénybevevők jogait és kötelességeit szabályozza.

1/A. §

A posta, a távbeszélő és a távíró - ide nem értve az előfizetői berendezéseket - állami tulajdonban, továbbá az e célra alapított állami vállalat által létrehozott, vagy részvételével működő gazdasági társaság tulajdonában lehet, e társaságok tulajdonában azonban az állami tulajdoni részesedésnek az 50%-ot meg kell haladnia.

Postai és távközlési tevékenység

2. § (1)

A postai és távközlési tevékenység állami feladat.

(2) A postai tevékenység körében a Magyar Posta feladata:

- a)** a levélpostai küldemények továbbítása,
- b)** a hírlapterjesztés,
- c)** a csekk és takarékbetét be- és kifizetésével kapcsolatos közvetítő szolgálat,
- d)** a postabélyeg és egyéb postai értékcsikk kibocsátása és forgalomba hozatala.

(3) A távközlési tevékenység körében a Magyar Posta feladata:

- a)** a távíró és távbeszélő szolgálat,
- b)** a rádió és televízió műsorának sugárzása,
- c)** jeleknek, jelzéseknek, írásnak, képnek, hangnak vagy bármely egyéb természetű közlésnek az a) és b) pont alá nem eső adása, továbbítása és vétele vezetéken vagy sugárzás útján,
- d)** a frekvenciagazdálkodás,

e) a rádió és televízió zavarelhárító szolgálat ellátása.

(4) A (2) és (3) bekezdésben meghatározott feladatokon kívül a Magyar Posta ellátja a csomag-, pénz-, érték- és egyéb küldemények továbbítását, valamint azokat a feladatokat, amelyeket jogszabály a feladatkörébe utal vagy, amelynek ellátását a lakosság és a népgazdaság érdekében elvállalja.

3. § (1)

A közlekedés- és postaügyi miniszter a Magyar Posta feladatkörébe utalt postai és távközlési tevékenység [2. § (2)-(3) bek.] ellátására - a Minisztertanács által meghatározott esetekben - másnak is adhat engedélyt.

A Magyar Posta feladatkörébe utalt postai és távközlési tevékenység [2. § (2)-(3) bekezdés] ellátására - a Minisztertanács által meghatározott esetekben - a Magyar Posta elnöke másnak is adhat engedélyt.

(2) Ez a törvény a bányászatról, valamint a villamosenergia fejlesztéséről, átviteléről és elosztásáról szóló jogszabályoknak a távközlésre vonatkozó rendelkezéseit, továbbá a bányászatról szóló jogszabályoknak a bányahatóság jogkörére vonatkozó rendelkezéseit nem érinti.

(3) A távközlési hálózat egységét a Magyar Posta és az egyéb szervek távközlési hálózata között a közlekedés- és postaügyi miniszter biztosítja.

4. § (1) A Magyar Posta köteles a posta és a távközlés zavartalan működése érdekében - szükséges személyi és tárgyi feltételekről gondoskodni.

(2) A Magyar Posta a feladatkörébe tartozó szolgáltatások igénybevételének lehetőségét - a meglévő szervezettel és berendezéssel - mindenki számára biztosítani és a szolgáltatásokat a szabályzatokban meghatározott feltételekkel teljesíteni köteles.

(3) A Magyar Posta köteles a szolgáltatást megtagadni, ha annak teljesítése jogszabályba, az állam érdekében vagy közérdeklcsbe ütközne.

(4)

A Magyar Posta megtagadhatja annak a szolgáltatásnak teljesítését, melynek teljesítése alól a közlekedés- és postaügyi miniszter közérdekből felmentette.

A Magyar Posta elnöke közérdekből elrendelheti a postai vagy távközlési szolgáltatás teljesítésének szüneteltetését.

(5) Aki a postai és távközlési szolgáltatásokat igénybeveszi, köteles a szabályzatok és a díjszabások rendelkezéseit megtartani.

5. § (1) A postai és távközlési szolgáltatások igénybevételeért a díjszabásokban meghatározott díjat kell fizetni.

(2)

Közérdekű célra a közlekedés- és postaügyi miniszter feláras postabélyegeket kibocsátását engedélyezheti.

A Magyar Posta közérdekű célra feláras postabélyeget bocsáthat ki.

Felügyelet és ellenőrzés

6. § (1) A Magyar Posta elnöke

a) meghatározza a Magyar Posta szervezetét és működésének rendjét,

b) irányítja és ellenőrzi a Magyar Posta munkáját,

c)

jóváhagyja a postabélyegek kibocsátásának tervét.

(2) A közlekedés- és postaügyi miniszter a más minisztérium, illetőleg országos hatáskörű szerv felügyelete alatt folytatott postai és távközlési tevékenység felett szakfelügyeletet gyakorol.

Postai küldemények kézbesítése

7. § (1) A Magyar Posta a küldeményt általában közvetlenül a címzettnek kézbesíti; közvetett úton kézbesítheti a küldeményt, ha a közvetlen kézbesítés a címzett különleges helyzete vagy egyéb körülmény miatt akadályba ütközik.

(2) Az állami szervek, szervezetek és társadalmi szervezetek a küldeményt a Magyar Postától közvetett kézbesítés végett átvenni és kézbesíteni kötelesek.

(3)

A közvetett kézbesítés szabályait a közlekedés- és postaügyi miniszter az igazságügyminiszterrel és az érdekelt miniszterekkel (országos hatáskörű szervek vezetőivel) egyetértésben jogszabályban állapítja meg.

Titoktartás

8. § A Magyar Posta köteles az Alkotmányban biztosított levéltitok, továbbá - az igénybevett távközlési rendszer lehetőségei szerint - a távközlési titok megőrzését biztosítani.

9. § (1) Zárt postai küldeményt a feladó vagy a címzett beleegyezése nélkül - a (2) bekezdésben meghatározott esetek kivételével - felbontani tilos.

(2) Zárt postai küldeményt a feladó vagy a címzett beleegyezése nélkül a Magyar Posta akkor bonthat fel, ha

a) a küldeményt nem lehet kézbesíteni és a felbontás a címzett vagy feladó megállapítása végett szükséges;

b) a küldemény megsérült és felbontása a tartalom megállapítása vagy megóvása érdekében szükséges;

c) alapos a gyanú, hogy a küldemény postai szállításból kizárt, vagy olyan dolgot tartalmaz, amelyre vonatkozóan a postai szabályzat feltételeit nem tartották meg.

(3) A felbontást bizottság végzi.

10. § Büntető ügyekben a postai küldemény és a távirat lefoglalására, zár alá vételére, vagy visszatartására a büntető eljárás szabályai az irányadók.

Kézbesíthetetlen küldemények

11. § (1) A Magyar Posta azt a küldeményt, amelyet sem a címzett részére kézbesíteni, sem a feladó részére visszajuttatni nem lehet (kézbesíthetetlen küldemény), a szabályzat rendelkezései szerint értékesíti; ha nem értékesíthető, megsemmisíti, illetőleg megőrzéséről gondoskodik, Ugyanígy jár el a Magyar Posta, ha a küldeményt terhelő díjat sem a címzettől, sem a feladótól nem lehet beszedni.

(2) A Magyar Posta a kézbesíthetetlen pénzküldeményt, továbbá azt a pénzt, amelyet kézbesíthetetlen küldeményben talált, vagy kézbesíthetetlen küldemény értékesítéséből szedett be. a feladás napjától számított egy éven belül a jelentkező igényjogosultnak kifizeti. Egy év elteltével az igényt érvényesíteni nem lehet; a visszamaradt összeget a Magyar Posta köteles az állam javára befizetni.

A posta felelőssége

12. § A postai és távközlési szolgáltatások teljesítéséért a Magyar Posta e törvényben meghatározott keretek között felel. Nemzetközi forgalomban a nemzetközi szerződések rendelkezései az irányadók.

13. § A szolgáltatás nem, vagy nem megfelelő teljesítése esetén a Magyar Posta a közönséges levélpostai küldemény díja kivételével köteles a fizetett díjat a szabályzatok rendelkezései szerint, egészben vagy részben visszafizetni.

14. § (1) A szolgáltatás nem, vagy nem megfelelő teljesítése esetén a Magyar Posta köteles az okozott kárt az alábbiak szerint megtéríteni:

a) ajánlott levélpostai küldemény elveszése esetén
- tekintet nélkül annak tartalmára - a szabályzatban meghatározott átalányösszeget;

b) csomag teljes vagy részleges elveszése vagy sérülése esetében értéknylvánítással (biztosítással) feladott csomagoknál az igazolt kárt, legfeljebb

azonban a nyilvánított értéket, értéknylvánítás nélkül feladott csomagnál az igazolt kárt, legfeljebb azonban a szabályzatban meghatározott átalányösszeget;

c) gyorsan romló tartalmú csomag késedelmes kézbesítése esetén a b) pont szerinti kártérítést, ha a küldemény tartalmát a feladó ilyennek tüntette fel és a küldemény azért romlott el vagy vált használhatatlanná, mert továbbítása és kézbesítése a szabályzatban meghatározott idő alatt nem történt meg;

d) pénz- és értékküldemény teljes vagy részleges elveszése vagy sérülése esetén az igazolt kárt, legfeljebb azonban a nyilvánított értéket.

(2) Nem felel a Magyar Posta

a) a közönséges levélpostai küldemény téves kézbesítéséből, elveszéséből, megsérüléséből, vagy megsemmisüléséből eredő károkért;

b) a szolgáltatás késedelmes teljesítéséből eredő kárért, kivéve az (1) bekezdés c) pontjában meghatározott esetet;

- c) a közvetett kárért, az elmaradt haszonért;
 - d) ha a kárt ellenállhatatlan erő, a küldemény belső tulajdonsága, a csomagolás kívülről észre nem vehető hiányossága, vagy az elégtelen címzés okozta, vagy annak következtében állt elő, hogy a szabályzatokban megállapított feltételeket nem tartották meg;
 - e) a távközlési szolgáltatás nem, vagy nem megfelelő teljesítéséből eredő károkért.
- (3)** Közvetett kézbesítés esetén [7. § (2) bek.] a Magyar Posta felelőssége a küldemény átadásával az átvevőre száll át.

15. § (1) A Magyar Posta ellen támasztható kártérítési igény elévülési ideje egy év.

(2) A kártérítésre jogosult igényét bíróság, illetőleg döntőbizottság előtt csak a szabályzatokban előírt eljárás befejezése után érvényesítheti.

Kisajátítás

16. § Postai és távközlési létesítmények, ezek berendezéseinek és tartozékainak elhelyezésére ingatlan kisajátításának van helye.

Jogok idegen ingatlanon

17. § (1) E törvény keretei között a Magyar Posta jogosult az ingatlanokat, a vizeket és a légiteret postai és távközlési célból használni.

(2) Az ingatlan tulajdonosa (kezelője, használója) tűrni köteles, hogy a Magyar Posta az ingatlanon, az alatt vagy felett vezetékeket, kábeleket, tartóoszlopokat, jelzőköveket és szerelvényeket (a továbbiakban: vezetékek), az épület vagy más létesítmény (a továbbiakban: épület) megfelelő helyén (tető, padlástér, lépcsőház, pince, kerítés stb.) postai és távközlési berendezést helyezzen el, azokat javítsa és karbantartsa.

(3)

(4) A Magyar Posta a távközlési összeköttetés biztosítása érdekében - kártalanítás ellenében - jogosult a vezetékek nyomvonalában levő fákat, bokrokat, azok ágait, gallyait és gyökereit

eltávolítani, ha azt a vezeték létesítése, karbantartása, javítása vagy az üzemzavarok megakadályozása szükségessé teszi.

(5) Az ingatlan tulajdonosának (kezelőjének, használójának) a vezeték vagy berendezés elhelyezésével, javításával, karbantartásával vagy eltávolításával járó munkák során okozott károkat meg kell téríteni a polgári jog szabályai szerint.

(6) A kártalanítás, valamint a károk megtérítése felől - megegyezés hiányában - a bíróság határoz.

18. §

A 17. § rendelkezéseit értelemszerűen alkalmazni kell az irányított sugárzású vezeték nélküli összeköttetések nyomvonalára is. Ha a vezeték nélküli zavartalan összeköttetés másképp nem biztosítható, - a Magyar Posta kérésére - az építésügyi hatóság építési korlátozást rendelhet el. A részletes szabályokat az építésügyi és városfejlesztési miniszter rendelettel állapítja meg.

19. § (1) Új építmény létesítése, építmény felújítása, átalakítása vagy lebontása esetén az ingatlanon levő postai vezeték vagy berendezés eltávolításának, illetőleg áthelyezésének költségei azt terhelik, aki a vezeték vagy berendezés eltávolítására, illetőleg áthelyezésére okot adott.

(2) Személyi tulajdonban levő ingatlanon új építmény létesítése, építmény felújítása, átalakítása vagy lebontása esetén a postai vezeték vagy berendezés eltávolításáról, illetőleg áthelyezéséről az ingatlan tulajdonosának (kezelőjének, használójának) bejelentésétől számított hatvan napon belül a Magyar Posta köteles a szükséges mértékben a saját költségén gondoskodni.

Távközlési berendezések létesítése és működése

20. § (1) Nagyfrekvenciás villamosberendezés előállításához és üzembentartásához - ha jogszabály kivételt nem tesz - a Magyar Posta engedélye szükséges.

(2) Nagyfrekvenciás villamosberendezést és minden olyan gépet, készüléket, amely működése közben nagyfrekvenciás mellékhatást kelt, úgy kell üzembentartani, hogy működése a rádió, a televízió, a mikróhullámú vagy egyéb távközlési berendezés üzemében zavart ne okozhasson.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott villamosberendezést, gépet, készüléket, csak zavaroszűrővel szabad előállítani és forgalomba hozni.

(4) A rádió, a televízió, a mikróhullámú vagy egyéb távközlési berendezést zavaró bármely berendezés, gép, vagy készülék üzembentartója köteles a zavar megszüntetése céljából berendezésén, gépén, készülékén a Magyar Posta által elrendelt változtatásokat saját költségén végrehajtani. Ha az üzembentartó a felhívásnak nem tesz eleget, a berendezés, gép, vagy készülék üzemeltetését engedélyező szerv a Magyar Posta megkeresésére az engedélyt visszavonja.

(5) A (2) és (4) bekezdés rendelkezéseinek megtartását a Magyar Posta bármikor ellenőrizheti.

21. §

Frekvenciagazdálkodás, valamint a zavarelhárítás szempontjainak érvényesítése érdekében a közlekedés- és postaügyi miniszter hozzájárulása szükséges

- a)** rádió és televízió műsorvevőkészülék sorozatgyártásához,
- b)** külföldi rádió és televízió műsorvevőkészülék forgalombahozatalához, továbbá
- c)** olyan vezetékes vagy vezeték nélküli távközlési berendezés gyártásához vagy külföldről való behozatalához, amely a Magyar Posta hálózatához csatlakoztatható és eltér az érvényben levő postai szabványtól, vagy a frekvenciagazdálkodás szempontjából engedélyezése elbírálendő.

22. § Erősáramú vezeték, vagy berendezés létesítése és üzembentartása során biztosítani kell hogy az a távközlési összeköttetést ne veszélyeztesse és ne zavarja.

Antenna létesítése

23. § Rádió és televízió berendezés tulajdonosa a berendezés működéséhez szükséges antennát - a vonatkozó szabványok és biztonsági előírások szerint - az ingatlan állagának veszélyeztetése nélkül jogosult létesíteni.

Postai és távközlési létesítmények elhelyezésének biztosítása

24. § (1) Város- és községrendezésnél, lakótelepek és egyéb létesítmények beruházásánál és felújításánál a postai és távközlési célra szolgáló épületek, vezetékek és berendezések elhelyezésének lehetőségét biztosítani kell.

(2) Ha a beruházási program postai és távközlési létesítményt is előírányoz, ezt járulékos

beruházásként kell figyelembe venni, s részére a kommunális létesítményekhez hasonlóan megfelelő elhelyezést kell biztosítani.

Vegyes rendelkezések

25. § A közlekedés- és postaügyi miniszter elemi csapás vagy a Magyar Posta tevékenységi körén kívül eső el nem hárítható egyéb rendkívüli körülmény esetén a postai és távközlési szolgáltatásokat átmenetileg korlátozhatja vagy szüneteltetheti. Az ebből eredő károkért a Magyar Posta nem felel, a díjak visszatérítésére a szabályzatok rendelkezései az irányadók.

26. § A postai és távközlési díjszabások alkalmazásával kapcsolatos vitákban - a felszámított összeg helyessége tekintetében felmerült vitákat kivéve - bírói, illetőleg döntőbizottsági út kizárásával a Magyar Posta határoz.

27. § Ha a Magyar Posta a postai és távközlési szolgáltatást igénybevevő vagy harmadik személy részére jog engedélyezése vagy kötelezettség megállapítása tárgyában határoz, eljárására az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény rendelkezései az irányadók.

28. § A közlekedés- és postaügyi miniszter a munkaügyi miniszterrel és a Postások Szakszervezetével egyetértésben egyes munkakörökben a postai dolgozók részére egyenruhát és postai rangjelzést rendszeresíthet.

29. § A postára vonatkozó történelmi emlékek felkutatásáról és megőrzéséről gondoskodni kell.

30. § A fegyveres testületekre külön jogszabály rendelkezései az irányadók.

Hatálybalépés, végrehajtás

31. § (1) Ez a törvény 1964. július 1. napján lép hatályba; egyidejűleg a távirda, a távbeszélő- és

egyéb villamosberendezésekről szóló 1888. évi XXXI. törvény, a postáról szóló 1936. évi XXXV. törvény és az 1925. évi IX. törvény 24. §-a hatályát veszti.

(2) E törvény végrehajtásáról a Minisztertanács gondoskodik.

Dobi István s. k.,

a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke

Kiss Károly s. k.,

a Népköztársaság Elnöki Tanácsának titkára

A MAGYAR POSTATÖRTÉNET VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA

Hennyey Vilmos, dr.: A magyar posta története. Budapest, 1926, Wodianer F. és Fiai Könyvnyomda Rt. 290 p.

Hencz Lajos: A magyar posta története és érdemes munkásai. Budapest, 1937, Merkantil Nyomda. 593 p.

50 éves a Posta Központi Javító Üzeme. Sajtó alá rend.: S. Nagy Sándor. Bp., 1957. 28 p., 39 t.

A Magyar Posta képekben. Budapest, Révai Nyomda, 1963. 130 p.

A hírközlés krónikájáról. Adalékok a posta történetéhez. Szerk.: Vajda Endre. Bp., 1965. 173 p.

A Távközlési Kutató Intézet jubileumi évkönyve, 1950-1970. Szerk. Asztalos György. Budapest, Távközlési Kutató Intézet, 1971. 392 p.

A magyar bélyegek monográfiája. 1–7. köt. Bp., 1965–1981. (Postatörténeti fejezetekkel.)

Vajda Endre: A posta története. Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967. 472 p.

A Posta Rádió- és Televízió Műszaki Szolgálat 25 éve. Bp., 1970. 206 p., 1 t.

Gecsei Lajos: A postaszervezet működése Békés vármegyében 1787–1850, Békéscsaba, Békéscsaba Város Tanács, 1972. 222 p.

Kamody Miklós: A Rákóczi-szabadságharc postája: Válogatott iratok. Vaja, Szabolcs-

Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága,
1981, 206 p.

A postai kutatás története. 1891–1971. (Főszerk.:
Szekér Ferenc.) Bp., 1971. 254 p.

Siposné Seregi Zsuzsanna: A Magyar Posta
függetlenné válásának története és az 1867. évi
első magyar bélyegkiadás. Budapest, Magyar
Bélyegyűjtők Országos Szövetsége, 1982.

<https://mek.oszk.hu/17600/17622/>

A postát és a távközlést érintő hatályos
jogszabályok és utasítások gyűjteménye. Szerk.
Odry Mihály–Kosinszky Szabolcs. Budapest,
Magyar Posta, 1985. 755 p.

Cserhalmi Imre: Vonalban vagyunk?:
Kibeszélések és beszélgetések a Postáról.
Budapest, Kossuth Kiadó, 1989. 161 p.

Postamérnöki szolgálat 50 éve, 1887–1937. Szerk. Rimótzky Mihály et al. Budapest, Távközlési Könyvkiadó, 1990. 368 p.

Szabó Jenő: Egy évszázad postás mezben: A Budapesti Posta- és Táviratisztviselők Sportegyesülete és jogutódai története, 1899–1999. Budapest, Postás-Matáv Sportegyesület, 1999. 234 p.

Nikodém Gabriella–Szabó Jenő: A magyar bélyeg története. Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010.

Horváth Lajos: Kárpátalja postatörténete a kezdetektől 2014-ig. Nyírtelek, Gidófalvy Kiadó, 2015. 460. p.

Rákóczi Margit: A posta. Budapest, Változó Világ, 2022. 128 p.

